

Till kommun- och stadsstyrelserna
och samkommunernas styrelser

Den nya miljöskyddslagen och miljöskyddsförordningen samt ändringarna i dem

Den nya miljöskyddslagen (527/2014) och statsrådets förordning om miljöskydd (713/2014) trädde i kraft 1.9.2014 och 10.9.2014. Genom reformen har miljöskyddslagen uppdaterats så att den följer den utvecklade tolkningen av bestämmelserna i grundlagen och Europeiska unionens reviderade lagstiftning. Samtidigt genomfördes vissa ändringar för att få tillstånds- och anmälningssystemet i miljöskyddslagen att fungera bättre.

Ändringen av miljöskyddslagen och marktäktslagen (423/2015) trädde i kraft 1.5.2015. Ändringen syftar till smidigare tillståndsförfaranden genom en effektivare behandling av miljötillstånd, en sammanslagning av tillståndsförfarandena enligt miljöskyddslagen och marktäktslagen (555/1981) (gäller från 1.7.2016) samt genom en ändring av gränserna för tillståndsplikten för djurstall.

En ändring av miljöskyddsförordningen (449/2015) trädde i kraft 1.5.2015. I och med ändringen överfördes behandlingen av tillståndsansökningar för större djurstall än tidigare från regionförvaltningsverket till kommunerna. Kommunerna får ansvaret för översynen av uppskattningsvis 800 nya djurstall som regionförvaltningsverket beviljat tillstånd. Enligt en uppskattning kommer kommunernas tillståndsgivning årligen att omfatta 60–100 nya djurstall.

Lagändringarna verkställer de två första skedena i revideringen av miljöskyddslagen. Därmed har revideringen framskridit till det tredje och sista skedet. Avsikten är i det här skedet att ytterligare lätta upp tillståndsförfarandet och att göra det smidigare samt att bereda lagändringar om djurstallens miljöskydd.

Viktiga ändringar som trätt i kraft 1.9.2014

Tillsyn och förvaltningstvång

Den nya miljöskyddslagen effektiviserar kommunernas tillsyn av miljöskyddet genom att göra det mer planmässigt och regelbundet. Syftet är att tillsynen ska vara av jämnare kvalitet och mer enhetlig. Tillsynen ska i fortsättningen vara riskbaserad. Den riktas särskilt på verksamheter där den är mest motiverad på grund av risken för miljöförstöring. Det är med andra ord möjligt att rangordna tillsynsåtgärderna och använda sampel. Den kommunala miljöförvaltningsmyndigheten ska för den regelbundna tillsynen över miljöståndspliktiga och registreringspliktiga verksamheter göra upp en tillsynsplan och ett anläggningsspecifikt tillsynsprogram senast 31.8.2017. Tillsynsprogrammet ska uppdateras årligen.

Tillsynen effektiviseras även genom avgiftsbestämmelser. Kommunerna kan i fortsättningen ta ut en avgift för planmässig tillsyn och utövande av förvaltningstvång. Dessutom ska en tillsynsavgift förhoppningsvis förbättra tillsynsmyndigheternas resurser inom miljöskyddet. I vissa kommuner uppfyller de existerande tillsynsplanerna och tillsynsprogrammen redan nu de lagstadgade skyldigheterna. Därför kan man på grundval av dem ta ut tillsynsavgifter så snart kommunens beslut om taxan tillåter det.

Den kommunala hälsoskyddsmyndighetens utlåtande i ett tillståndsärende

Enligt 42 § 1 mom. 2 punkten i miljöskyddslagen ska tillståndsmyndigheten begära ett utlåtande om ansökan av hälsoskyddsmyndigheten i den kommun där verksamheten är placerad. Juridiskt sett är det en formfråga för förvaltningen: före en djupare handläggning av ärendet bör myndigheten begära ett utlåtande av en annan myndighet. När ett utlåtande ges är det fråga om en handling som den sökande kan ge ett bemötande på. Begäran om utlåtande, själva utlåtandet och begäran om bemötande ska vid behov kunna läggas fram i förvaltningsdomstolen.

Registreringspliktiga verksamheter är inte längre tillståndspliktiga

Av registreringspliktiga verksamheter såsom exempelvis asfaltstationer förutsätts inte längre tillstånd. Miljötillståndet för registreringspliktig verksamhet upphör att gälla när verksamheten registreras. Det förutsätter att verksamheten inte ska ha ett miljötillstånd på någon annan grund. I praktiken upphör tillstånden stegvis att gälla efter hand som anläggningarnas tillståndsvillkoren ses över, verksamheterna ändras eller när den i förordningen föreskrivna tidsfristen går ut.

De registrerade verksamheterna kommer också att lösgöras från tillståndshelheten och i samband med detta ska eventuella tillståndsvillkor för registrerade verksamheter slopas. I fråga om registrerade verksamheter som ingår i en tillståndspliktig helhet, upphör ett tillstånd för den registrerade verksamheten att gälla först när tillståndet eller tillståndsvillkoren nästa gång ändras eller ses över eller när miljötillstånd söks för väsentlig ändring av tillståndspliktig verksamhet.

Myndigheten är skyldig att informera verksamhetsutövaren exempelvis per brev om att ett tillstånd upphör att gälla. Detta bör meddelas senast 31.8.2015.

Elektroniskt ansökningsförfarande och miljöförvaltningens datasystem

En elektronisk behandling av tillståndsansökningarna är ett viktigt sätt att effektivisera tillståndshandläggningen. Tillstånden behandlas redan elektroniskt i en del av kommunerna och möjligheten för myndigheterna att behandla tillståndsärenden i ett elektroniskt system har också införts i miljöskyddslagen. Lagen förpliktar miljöförvaltningsmyndigheten till att offentliggöra en kungörelse om en miljötillståndsansökan också på tillståndsmyndighetens webbsidor. Dessutom ska den kommunala miljöförvaltningsmyndigheten i den mån det är möjligt på sin webbplats informera om innehållet i ansökan och det färdiga tillståndsbeslutet. Syftet är att förbättra informationen och kommuninvånarnas rätt till inflytande.

Miljöförvaltningsmyndigheterna måste i fortsättningen lämna allt fler uppgifter till miljöskyddets datasystem som upprätthålls av staten. Det gäller bl.a. tillstånds- och tillsynsbeslut, planer och kontrolluppgifter. Miljöförvaltningens datasystem bör kunna tas i bruk av både staten och kommunerna senast 31.8.2017 då övergångsperioden för denna skyldighet tar slut.

Tidigare bestämmelser och beslut

I samband med att den nya miljöskyddslagen trädde i kraft har den tidigare miljöskyddslagen och lagen om införande av miljöskyddslagstiftningen upphävts. De förvaltningsbeslut som fattats med stöd av den upphävda miljöskyddslagen fortsätter ändå att gälla om det inte finns särskilda bestämmelser om att de ska upphöra att gälla (jämför t.ex. tillstånden för registrerade verksamheter). Likaså förblir gällande förvaltningsbeslut i kraft som utfärdats innan den nya miljöskyddslagen trädde i kraft. Sådana förvaltningsbeslut är exempelvis miljötillstånd som beviljats med stöd av lagen om miljötillståndsförfarande. I princip betyder det att alla gamla miljötillstånd och godkännanden enligt lagen om införande förblir i kraft. Det kan gälla verksamhet för vilken tillstånd inte har behövt sökas på grund av att verksamheten en gång i tiderna lagligen placerats i enlighet med en stads- eller byggnadsplan. Då behövdes inget miljötillstånd eller motsvarande godkännande. Lagen om införande möjliggjorde att dessa verksamheter kunde fortsätta under vissa förutsättningar utan att det behövdes miljötillstånd för dem.

Statsrådets 34 gällande förordningar och 9 ännu äldre beslut som utfärdats med stöd av den upphävda miljöskyddslagen, och som skulle ha förblivit i kraft med stöd av lagen om införande, är fortsättningsvis i kraft. Bland annat alla registreringsförordningarna och deras övergångsbestämmelser förblir i kraft som sådana, likaså den s.k. avloppsvattenförordningen. Utgångspunkten är att alla gamla övergångsbestämmelser förblir i kraft. Det gäller särskilt registreringspliktiga verksamheter samt ställande av avfallssäkerhet, deponier för utvinningsavfall

och övergångstider för avloppsvattensystemen för fastigheter. Likaså förblir de gamla tillämpningsbestämmelserna om förorening av marken i kraft.

Viktiga ändringar som trädde i kraft 1.5.2015

Upphävande av översynsförfarandet för miljötillståndsvillkor

Översynsförfarandet för miljötillståndsvillkor har ersatts med en skyldighet för tillsynsmyndigheten i anslutning till den regelbundna övervakningen att granska om det finns grunder för ändring av ett tillstånd. Tillsynsmyndigheten ska som ett led i den regelbundna tillsynen såväl som annan tillsyn följa förekomsten av grunder för ändring av ett tillstånd, dvs. bland annat risken för förorening på grund av verksamheten, om verksamheten strider mot de förbud som anges i 16–18 § i miljöskyddslagen, ändringsbehov som uppstår på grund av yttre förhållanden utanför verksamheten och nya krav som ställts efter att tillståndet beviljats. Om det finns en eller flera grunder för ändring av ett tillstånd, bör den kommunala miljöskyddsmyndigheten inleda en process för att ändra tillståndet.

Rätt att inleda en process för att ändra ett tillstånd finns hos den myndighet som bevakar allmänt intresse, den som orsakats olägenhet och vissa föreningar. Om ändring av tillståndet inleds på initiativ av en annan aktör än verksamhetsutövaren ska tillståndsmyndigheten innan den avgör ärendet höra verksamhetsutövaren och lämna denne en specificerad begäran om att ge in de redogörelser som myndigheten behöver för att bedöma grunderna för och behovet av en ändring. Det är tillståndsmyndighetens uppgift att bedöma de redogörelser som verksamhetsutövaren har lämnat in, inhämta andra utredningar som behövs och utifrån dessa överväga om det finns behov av att ändra tillståndet samt fatta beslut i ärendet. Om tillståndsmyndigheten vid sin prövning kommer fram till att inget av villkoren i paragrafen ger anledning till att ändra tillståndet, ska den avslå ansökan och låta tillståndet kvarstå oförändrat.

Tillståndsförfarandet i samband med ändring av verksamheten

Även tillståndsförfarandet för väsentlig ändring av miljötillståndspliktig verksamhet har ändrats (29 § i miljöskyddslagen). Det fullskaliga tillståndsförfarandet som inbegriper samtliga skeden begränsas till färre typer av ändring vid anläggningar än tidigare. Ansökan om ändring av verksamheten ska av den information och utredning som krävs vid ett normalt tillståndsförfarande endast innehålla sådana uppgifter som gäller ändringen av verksamheten och miljökonsekvenserna av ändringen. Tillståndsmyndigheten har större prövningsrätt än tidigare när myndigheten beslutar om behövliga utlåtanden, information om tillståndsbeslut och om offentliggörande av beslutet. Målet är att lätta upp och på så sätt påskynda tillståndsförfarandet samt att styra en större del av behandlingen än tidigare till ett kortare förfarande. Vid mindre ändringar räcker det att verksamhetsutövaren gör en anmälan till myndigheten.

En skyldighet som gäller översyn av tillstånd och som meddelats innan 1.5.2015 upphörde att gälla när den nya miljöskyddslagen trädde i kraft. Tillsynsmyndigheten ska i samband med tillsynen bedöma behovet att ändra ett sådant tillstånd senast ett år efter den tidpunkt då ansökan om översyn av tillståndet skulle ha lämnats till tillståndsmyndigheten. Däremot ska tillståndsärenden som har anhängiggjorts före 1.5.2015 behandlas i enlighet med de bestämmelser som gällde före ikraftträdandet. En ny översynstid föreskrivs ändå inte. Detsamma gäller ärenden där tidsfristen för att inleda ärendet enligt ett villkor i miljötillståndet infaller före ikraftträdandet.

Ändringar i djurstallarnas tillståndsplikt och myndigheternas behörighet

Tröskelvärdena för djurstallarnas tillståndsplikt har höjts i fråga om nästan alla djurarter. I och med ändringen omfattas inte cirka 3 100 gårdar längre av kommunernas tillståndsförfarande och regelbundna tillsyn. I och med att tröskelvärdena också för pälsdjursfarmerna har höjts, kräver inte heller cirka 200 pälsdjursfarmer miljötillstånd av kommunen. Kommunerna utövar fortfarande tillsyn över gårdarna men det är inte möjligt för kommunen att utom i undantagsfall ta ut avgifter för tillstånden eller tillsynen.

Merparten av djurstallarna omfattar flera olika slag av produktionsdjur, eller djur i olika åldrar och olika produktionskedan för en huvudsaklig produktionsinriktning, vars potentiella miljöbelastning också ska beaktas vid fastställande av den behöriga tillståndsmyndigheten för djurstallet i fråga. I bilaga 1 till miljöskyddslagen finns de nya tröskelvärdena för djurstallens tillståndsplikt och de djurenhetskoefficienter enligt bilaga 3 tabell 1 i miljöskyddslagen som används för att definiera tröskelvärdena i vissa situationer.

I och med en ändring av 1 § 2 mom. i miljöskyddsförordningen har antalet djur i underpunkterna a och b i punkt 11 (djurstallar och fiskodling) höjts, på basis av vilka statens miljötillståndsmyndighet avgör verksamhetens miljötillståndsärende.

Tillståndet eller ett därmed jämförbart beslut förfaller när verksamheten inte längre är tillståndspliktig. Därtill ska tillståndsmyndighetens behandling av en anhängig tillståndsansökan avbrytas när ansökan gäller sådan verksamhet som inte länge förutsätter miljötillstånd efter att miljöskyddslagen trätt i kraft. Ett tillståndsärende som inleddes före den nya lagen och förordningen trädde i kraft och som gäller verksamhet som fortfarande är tillståndspliktig och där tillstånds- och tillsynsmyndigheten byts ut, behandlas enligt den tidigare lagen. Myndigheterna bör så fort som möjligt gå igenom de djurstall som är föremål för förändringarna.

Viktiga ändringar som träder i kraft 1.7.2016

De separata tillståndsförfarandena enligt marktäktslagen och miljöskyddslagen för samma projekt slås samman så att man vid den gemensamma behandlingen följer bestämmelserna om förfarandet i miljöskyddslagen. Dessutom harmoniserar bestämmelserna om förfarandet i marktäktslagen med bestämmelserna i miljöskyddslagen.

På årsnivå förväntas en gemensam behandling av tillstånden gälla cirka 250 verksamheter som alltså behöver tillstånd enligt både miljöskyddslagen och marktäktslagen. Tillstånds- och tillsynsavgifterna som är gemensamma ska fastställas enligt marktäktslagen.

Ändringarna kommer inte att innebära några avsevärda ändringar i statens och kommunernas fördelning av behörighet, men i kommunen blir den kommunala miljöförvaltningsmyndigheten en obligatorisk tillstånds- och tillsynsmyndighet. Det gäller även de projekt där endast ärenden enligt marktäktslagen behandlas. Kommunerna bör förutse dessa eventuella ändringar i uppgifterna så att personalen riktas rätt och omskolas.

Närmare upplysningar:

Marko Nurmikolu, jurist, tfn 09 771 2573 och
Miira Riipinen, miljöchef, tfn 09 771 2106.

FINLANDS KOMMUNFÖRBUND

Timo Kietäväinen
vice verkställande direktör

Ritva Laine
direktör, regioner och samhällen